

Penyo Penev

(Plovdiv, Plovdiv University Paisii Hilendarski)

Review of The Breviary of Veniamin of Hilandar from 1838 – 1839 Paisii Hilendarski University Press. Plovdiv, 2014, 327+96 p., photographic images enclosed by Hristina Toncheva-Todorova

Abstract: This book describes the manuscript breviary of Veniamin of Hilandar preserved in the Manuscript Collection at the Ivan Vazov National Library in Plovdiv. This manuscript has not been studied thoroughly and is almost unknown to the scientific community. According to the preserved marginal note, the manuscript was written at the Hilandar Monastery on Mount Athos. The book contains rare valuable prayers and incantations, some of which are of Old-Bulgarian origin, while others are the result of a centuries-old euchological literary tradition. The scientific conclusions are focused on the so-called late redaction of the euchological books – a term established in the scientific domain by the author of the book under review as a result of her long-lasting research on this liturgical work.

A lexical index consisting of 21,358 lexical items presented in alphabetical order has been prepared with the help of a software programme specially developed for this purpose. The Old-Bulgarian types of the lexemes are restored in the index; their grammatical features as well as the frequency of their usage in the text are also included.

Пеньо Пенев

(Пловдив, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“)

**„Требникът на Вениамин Хилендарец от 1838-1839 година“.
Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, Пловдив, 2014 г.
327+96 с. приложени снимки. Автор: Христина Тончева-Тодорова**

Книгата представя фототипно и наборно издание на ръкопис № 151 (756) от сбирката на Пловдивската народна библиотека „Иван Вазов“ (пътят на ръкописа е неясен, постъпил е през 1954 г. от неизвестен дарител).

Поместеният в ръкописа текст е от богослужебната книга Требник, датиран е от 1838-1839 година. По-голямата част от книгата е преписана от йеромонах Вениамин Хилендарец, в края, последните няколко листа, са изписани от други две ръце. Мястото на създаването на ръкописа е Хилендарският манастир на Атон.

В уводната част е потърсено мястото на Вениаминовия требник в евхологичната традиция и практика през XIX век, привеждат се и конкретни данни за ръкописната книга.

В направеното подробно описание на съдържанието на обследвания требник се отбелязва, че в него са поместени редки молитви, чинове и последования.

Четиринадесет от молитвите имат старобългарско потекло, останалите са добавени от

множество ръкописни служебници и требници от XVIII – XIX век, които се отнасят към по-късна редакция на Евхология.

Ортографията на ръкописа е определена като църковнославянска. Прави впечатление липсата на букви ^{тм}, ›, заменени с Ох, У, Ю, честата замяна на Я с т', двуеровата правописна система с последователна вокализация на Ъ, ѓ в коренни, префиксни и суфиксни срички, вокализирани ерове при сонантичните Р и Л, запазените старобългарски групи ШТ, ЖД, липсата на пълногласни форми.

Стойностна е направената текстова съпоставка на част от молитвите в ръкописа на Вениаминовия требник с техните старобългарски версии от глаголическия Синайски евхологий. Сравнението показва осъщественото лексикално обновяване на езика в публикувания ръкопис. Въпреки че езикът на ръкописа е в рамките на църковнославянската традиция, в него се срещат редица новобългарски думи, характерни за разговорната реч. На с. 32-127 е поместен цялостният наборен текст на Вениаминовия требник, следва индекс на думите и формите в ръкописа, цитирана литература и резюме на английски език.

Независимо че езикът на Вениаминовия требник е преобладаващо църковнославянски, ръкописът е стойностен и ценен за историята на българския книжовен език. Издаденият писмен паметник от все още слабо проучената ръкописна сбирка на Пловдивската библиотека „Иван Вазов“ потвърждава тезата, че църковнославянският език трябва да се разглежда като важно звено между старобългарската писмена традиция и българския национален книжовен език.